

Editörler

Prof. Dr. Muhammet Yılmaz & Dr. Nagihan Emiroğlu

HADİS USULÜ

Yazarlar

Doç. Dr. Muammer Bayraktutar

Doç. Dr. Mustafa Işık

Dr. Öğr. Üyesi Ali Arslan

Dr. Öğr. Üyesi Ali Kaya

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Aydın

Dr. Öğr. Üyesi Garip Aydın

Dr. Öğr. Üyesi Hikmet Gültekin

Dr. Öğr. Üyesi Hikmetullah Ertaş

Dr. Öğr. Üyesi Mutlu Gül

Dr. Öğr. Üyesi Yakup Koçyiğit

Editörler
Prof. Dr. Muhammet Yılmaz & Dr. Nagihan Emiroğlu
Hadis Usulü

ISBN: 978-605-9498-80-7

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluđu yazarlarına aittir

1.Baskı 2019

Bu kitabın basım,yayın ve satış hakları Lisans Yayıncılığa aittir.Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik,elektronik veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz basılamaz ve dağıtılamaz.

Milli Basım ve Yayın

Lisans Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Tahtakale Mah. Hicret Sokak No:8/A
Avcılar-İSTANBUL
e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr
www.lisansyayincilik.com.tr

Önsöz

Söz, fiil, takrir (onay), ahlâkî ve fizikî olarak Hz. Peygamber'e izafe edilen her şeyi hadis olarak ifade edilir. Usûl ise, yol, yöntem, nizam, kaide, kural, metod gibi anlamlara gelir. Hadis usulü ise, bir hadisin gerçekte Hz. Peygamber'e ait olup olmadığını belirlemek amacıyla sened ve metin yönünden incelenmesine yarayan yöntem, kural ve kaideler toplamı demektir. Bu ilmin konusu, red ve kabul açısından hadisin sened ve metnidir.

Hadis Usûlü ilmi ile ilgili başlangıçtan günümüze çok sayıda eser yazılmıştır. Mütakaddimun dönemi eserlerinde hadis usulü konuları senedli olarak ele alınmış ancak bütün konulara yer verilmemiştir. Hatib el-Bağdadî'den sonra yazılan ve Muteahhirun olarak isimlendirilen eserlerde ise, konular sened bilgilerinden arındırılarak, daha sistemli ve düzenli olarak ele alınmış, hemen konuya da yer verilmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayınlanan Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercüme ve Şerhi adlı esere Ahmed Naîm Bey tarafından yazılan mukaddime, Cumhuriyet dönemi hadis usulü çalışmalarının ilki ve en önemlilerinden biridir. Daha sonraları genelde bu eserin temel alınarak hadis usulü konularına yer veren gerek telif gerek tercüme tarzında çok sayıda kitap kaleme alınmıştır.

Elinizdeki bu eserde öncelikle Hadis ilmi ile ilgili temel kavramlara yer verilmiş, ardında da Hadis Usûlü ilminin konusu ve kaynakları ele alınmıştır. Hadisin Yapısı ve hadis çeşitlerinden sonra Hadis ilimlerine de bir bölüm ayrılmıştır. Ravi tabakaları, ravide bulunması ve bulunmaması gereken vasıflar, isnad ve metin tenkidinin temel kriterleri gibi konulardan sonra hadis öğrenme ve öğretme adabına yer veren bölümle kitap son bulmuştur.

Bu kitabın hazırlanmasında emeği geçen hadis hocalarımıza ve bu çalışmayı baştan sona organize ederek yürüten Lisans Yayıncılık ilgililerine teşekkür eder, ilim dünyamıza katkı sağlamasını temenni ederiz. Gayret bizden, tevfik ve başarı Allah'tandır.

İstanbul, 2019

Editörler

Prof. Dr. Muhammet Yılmaz
Dr. Nagihan Emiroğlu

İÇİNDEKİLER

Önsöz

III

Bölüm 1

HADİS USULÜ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

11

1.1. Hadis	12
1.2. Kavlı Hadis	14
1.3. Fiilî Hadis	16
1.4. Takrîrî Hadis	17
1.5. Hulkî Hadis	18
1.6. Hilkî Hadis	19
1.7. Sened/İsnâd	20
1.8. Metin	22
1.9. Haber	24
1.10. Eser	25
1.11. Sünnet	26
1.12. Râvî	28
1.13. Rivâyet	30
Yararlanılan Kaynaklar	32

Bölüm 2

HADİS USÛLÛ İLMİ VE KAYNAKLARI

37

2.1. Hadis Usûlü İlmî	38
2.2. Hadis Usûlü İle İlgili Kitaplar	40
2.2.1. Üçüncü Asırda Telif Edilenler	41
2.2.2. Dördüncü Asır ve Sonrasında Telif Edilenler	43
2.2.2.1. Müttekaddimûn Dönemi Hadis Usûlü Kitapları	44

2.2.2.2. Müteahhirûn Dönemi Hadis Usûlü Kitapları	46
2.2.2.3. Son Dönem Eserleri	49
Yararlanılan Kaynaklar	53

Bölüm 3 HADİSİN YAPISI

55

3.1. Sened /İsnâd	56
3.1.1. İsnad Çeşitleri	58
3.1.2. İsnadlarda Kullanılan Kısaltmalar	60
3.1.3. İsnadın Önemi	61
3.2. Metin	63
3.3. Uygulamalı Olarak Sahih Sened ve Metin Örneği	64
3.4. Hadis Tahammül Yöntemleri ve Edâ Sîgaları	65
Yararlanılan Kaynaklar	70

Bölüm 4 RAVİ SAYISI BAKIMINDAN HADİSLER

71

4.1. Mütevâtir Hadis	72
4.1.1. Lafzen Mütevâtir	74
4.1.2. Manen Mütevâtir	78
4.1.3. Mütevâtir Hadislerle İlgili Eserler	79
4.2. Ahâd/Haber-i Vâhid	79
4.2.1. Meşhûr	79
4.2.2. Azîz Hadis	82
4.2.3. Garîb Hadis/Ferd-i Mutlak	82
4.2.4. Haber-i Vâhid'in Bilgi Değeri	85
Yararlanılan Kaynaklar	86

Bölüm 5 KAYNAĞI BAKIMINDAN HADİSLER

89

5.1. Kudsî Hadisler	91
5.1.1. Kudsî Hadislerin İçerikleri	93
5.1.2. Kur'ân ile Kudsî Hadis Arasındaki Farklar	94
5.2. Merfû' Hadisler	96
5.3. Mevkûf Hadisler	99
5.4. Maktû Hadisler	102
Yararlanılan Kaynaklar	106

Bölüm 6
SIHHATİ BAKIMINDAN HADİSLER **107**

6.1. Sahîh Hadis	108
6.1.1. Sahîh li Zâtihî	109
6.1.2. Sahîh li Gayrihî	110
6.1.3. Sahîh Hadisin Mertebeleri	111
6.2. Hasen Hadis	112
6.2.1. Hasen li Zâtihî	112
6.2.2. Hasen li Gayrihî	113
6.3. Zayıf Hadis	116
Yararlanılan Kaynaklar	117

Bölüm 7
ZAYIF HADİS ÇEŞİTLERİ **119**

7.1. Seneddeki Kopukluk Sebebiyle Zayıf Sayılan Hadisler	121
7.1.1. Mürsel Hadis	121
7.1.2. Munkatı Hadis	121
7.1.3. Mu'dal Hadis	126
7.1.4. Müdelles Hadis	128
7.1.5. Muallak Hadis	131
7.2. Râvideki Kusur Sebebiyle Zayıf Sayılan Hadisler	133
7.2.1. Musahhaf ve Muharref Hadis	133
7.2.2. Müdrec Hadis	135
7.2.3. Maklûb Hadis	137
7.2.4. Şâz Hadis	140
7.2.5. Muallel Hadis	141
7.2.6. Muhtarib Hadis	142
7.2.7. Münker Hadis	143
7.3. Zayıf Hadisle Amel Etmek	145
Yararlanılan Kaynaklar	147

Bölüm 8
MEVZÛ HADİSLER **151**

8.1. Mevzû Hadisin Tanımı	152
8.2. Hadis Uydurma Olgusunun Mantığı	152
8.3. Mevzû Hadislerin Ortaya Çıkışı	154

8.4. Hadis Uydurma Sebepleri	155
8.5. Mevzû Hadisleri Tanıma Yolları	159
8.6. Mevzû Hadis Konusunda Alınan Önlemler	160
8.7. Mevzû Hadis Kitaplarının Yazılışı	161
8.8. Mevzû Hadis Rivayet Etmenin Hükümü	162
8.9. Mevzû Hadislerle İlgili Kitaplar	164
Yararlanılan Kaynaklar	167

Bölüm 9 HADİS İLİMLERİ 171

9.1. Hadis İlmi ve Önem	176
9.2. Hadis İlimleri	176
9.2.1. Cerh ve Ta'dil İlmi	176
9.2.2. İlelü'l-Hadis İlmi)	179
9.2.3. Muhtelefü'l-Hadis İlmi	180
9.2.4. Nâsîh ve Mensuh İlmi	182
9.2.5. Esbabü Vürûdi'l-Hadis İlmi	183
9.2.6. Garîbü'l-Hadis İlmi	184
9.2.7. Rical İlmi	185
9.2.8. Mevzuat İlmi	186
9.2.9. Hadis Tarihi İlmi	187
9.3. Hadis Disiplinleri	187
Yararlanılan Kaynaklar	190

Bölüm 10 RÂVİNİN VASIFLARI, TENKİDİ VE TABAKALARI 193

10.1. Râvinin Tanımı	195
10.2. Râvide Aranan Şartlar	196
10.2.1. Adâlet	198
10.2.2. Zabt	202
10.3. Râvilerin Tenkidi	205
10.4. Râvilerin Tabakaları	210
10.4.1. Sahâbe	213
10.4.1.1. Sahâbenin Hadis Rivayetindeki Yeri	214
10.4.1.2. Sahâbenin Adâlet ve Zabt Açısından Konumu	216

10.4.2. Tâbiîn	221
10.4.3. Tebe-i Tâbiîn	223
Yararlanılan Kaynaklar	225

Bölüm 11

RAVİDE BULUNMAMASI GEREKEN HUSUSLAR 229

11.1. Râvînin Adâlet Vasfı ile İlgili Ta'n Noktaları	233
11.1.1. Kizbu'r-râvî	233
11.1.2. İttihâmur'-râvî bi'l-kizb	235
11.1.3. Fısku'r-râvî	236
11.1.4. Cehâletu'r-râvî	237
11.1.5. Bid'atu'r-râvî	238
11.2. Râvînin Zabt Vasfı İle İlgili Ta'n Noktaları	239
11.2.1. Kesretü'l-galat	239
11.2.2. Fartu'l-gaflet	240
11.2.3. Vehm (الْوَهْم)	240
11.2.4. Muhâlefetu's-sikât	241
11.2.5. Sûu'l-hıfz	242
Yararlanılan Kaynaklar	244

Bölüm 12

İSNAD VE METİN TENKİDİNİN TEMEL KRİTERLERİ 247

12.1. Hadis Tenkidi	249
12.2. İsnad Tenkidi	249
12.2.1. Sened Tenkidi	250
12.2.2. Râvi Tenkidi	252
12.2.2.1. Adalet Tenkidi	253
12.2.2.2. Zabt Tenkidi	255
12.3. Metin Tenkidi	257
12.3.1. Kur'an'a Arz	258
12.3.2. Sünnete Arz	260
12.3.3. Akla Arz	261
12.3.4. Tarihi Verilere Arz	262
12.3.5. İcmaya Arz	263
Yararlanılan Kaynaklar	264

Bölüm 13
HADİS ÖĞRENME VE ÖĞRETME
ADÂBI VE YOLLARI

267

13.1. Hadiscilerin Adabı	269
13.1.1. İyi Niyet ve Samimiyet	269
13.1.2. Yalandan Kaçınma	270
13.1.3. Kur'an'a Vukufiyet Kazanma	271
13.1.4. Hz. Peygamber'in Yolunu Takip Etme	271
13.1.5. Meşhur Hadisleri Nakletme	272
13.1.6. Sebeb-i Vürudu Bilme	272
13.1.7. Boş Tartışmalardan Uzak Durma	273
13.1.8. Tevazu Sahibi Olma	274
13.1.9. Amel Etme	274
13.1.10. Meslek Sahibi Olma	275
13.1.11. Hocaya Saygılı Olma	275
13.1.12. Müzakere Etme	276
13.1.13. Tedrici Metotla Çalışma	277
13.2. Hadis Öğrenim ve Öğretim Yolları (Tahammülü'l-Hadis)	277
Yararlanılan Kaynaklar	284